

Рецензия

за дисертационен труд на тема „Формиране на екологична култура чрез обучението по предмета „Човекът и природата“ в начален етап на основната образователна степен“ в конкурс за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ по ПН 1.2 Педагогика (ТВД)

Автор: докторант Галина Петрова Василева

Автор на становището: проф. дпн Янка Динкова Мерджанова, катедра Дидактика, ФП, СУ „Св. Климент Охридски“

Съдържателна оценка на темата и значимостта на труда: Изключително актуална проблематика за обучение в начален курс по посока културно формиране за сфера на социален живот, която е сензитивна и критическа за цялото човечество – взаимодействието му с природната среда. На фона на динамиката в развитието на научното познание; на интегративните тенденции и на съдържателно, но и на обучаващо дейностно равнище като бинарни и отворени учебни занятия; на синхронизирането в международен план на всички равнища – практика, ресурсното ѝ осигуряване, иновиране за учебното съдържание, педагогическото компетентностно осигуряване, нормативното съответствие и ръководство на тези разнопосочни процеси – на фона на всичко това, чест прави на докторанта, че се е опитала да обхване този мащаб на проблемната област и същевременно да се концентрира на дидактико-методическо формиращо равнище в обучението по „Човекът и природата“ в българското училище.

Постижения в дисертационния труд:

1. Оптимален обем с много богати източници. Отделните 3 части са балансирани и съответни на балансирана концентрация върху значимите, според автора, за темата проблеми: Първа: Концептуални постановки за предизвикателството Човек Природа Екология; Втора: Формиране на ЕК в начален етап в училище; Трета: Анализ на резултатите от експерименталното обучение.
2. В края на съответните параграфи авторката посочва определенията за основните понятия в труда си, които приема за работни: екология, екологична култура, екологично съзнание, екологична етика. Съзнателен и целенасочен е опитът на авторката да реализира изследване според тези определения. Авторът аргументира позоваването си на едно или друго определение.
3. Обект, предмет, цел и задачи са стегнато и кохерентно определени. Изследователските въпроси и хипотезите са проблемни и търсещи, ориентиращи процедурата на теоретико-емпирични проверки.
4. *Първа част* на труда съответства на мащаба и значимостта на взаимодействието Човек-Природа, като Василева се позовава на мислители с широки философско-социални виждания. Ползвани са безспорни авангардни автори в това направление. Визирана е еволюцията на връзките Човек-Природа в контекста на

екологичното познание, концепцията за ноосферата, хармонията и ролята на екологичното съзнание, етика и култура.

5. Като цяло докторантката се позовава на изявени български автори в съответните дялове на проблематиката – екологична култура, обучението 1-4 клас в този периметър, като избира кои тези и определения да приеме за работни. Ползват се и теоретически, и методически разработки, и набор сборници от научни конференции. Очевидно трудът е насочен към приноси на практико-приложно равнище.
6. Компетентно е представена Образователна концепция за *Обучението по „Човекът и природата“* във втора част на труда.
7. Направен е труден и в голяма степен успешен опит да се обхване и представи за нуждите на изследването твърде сложното и комплексно поле на моделирането в обучението, в педагогиката, като следствие – модели на обучение, в обучението, модели на образователното пространство, модел на образование...
8. На тази база се предлага във *Втора част* „съвременен Технологичен Модел за обучение по учебния предмет „Човек и природа“. Той едновременно насочва към опита и богатата практически извършена работа, а от друга страна стъпва на общопедагогическите принципи и началата на съвременното обучение, които са обособени от докторантката като методологически основи на модела. Независимо от бележките, които могат да се отправят, сам по себе си опитът и Моделът са постижение на дисертационният труд.
9. Езикът и стилът на автора са издържани в частите, свързани с екологичните концепции и конкретиката на обучението по „Човекът и природата“.
10. Изследването е подчертано автентично и авторско, осъществено в рамките на 1 учебна година с Експериментална и Контролна Групи от по 23-ма ученици. Проникнато е от професионална ангажираност и отдаденост. *Трета част* представя анализа на резултатите; реалистично и богато илюстрирани от продуктови свидетелства в приложенията към труда.

Критически бележки – като перспективи и препоръки:

1. Още по-добре да се дефинират критериите, показателите и индикаторите за класифициране на дейностите. Много е направено, но в свръхбогатото дейностно отворено поле на съвременното обучение, тези процеси на прецизиране също са отворени и предстоящи пред колегата. Убедена съм, че ще продължи в тази посока и като теоретик, и като действащ учител.
2. *Образователната концепция и структурата на ЕК* също могат да се доразвиват според най-новите теоретически, а и нормативни тенденции – ценностното и компетентностното формиране. Пожелавам занапред да се превърнат в основен фокус на работата.
3. *Принципите* на Модела могат да се обогатят и разширят като аргументация и дълбочина на интерпретация. Самите компоненти в Модела на с. 103 и техните съставляващи могат да се огледат още по-добре (напр. „планиране и осъществяване на действия“ е в познавателно равнище, докато има и дейностно).

4. **Интердисциплинният фокус**, *междупредметните връзки, екипните извънкласни и извънучилищни занятия* и форми на работа могат също да бъдат по-добре открити като специфика на модела и негови принципни особености, още повече, че на практическо равнище те са факт в работата на автора.
5. Анализът на експерименталните резултати може да бъде по-добре организиран и систематизиран, а и обогатен – още по-перспективно и стратегически ориентиран, за да се открият действително ценните препоръки и предложения към всички колеги на Г. Василева в българското начално училище.

Научните приноси на труда са безспорни и са коректно определени от докторантката. Приемам ги.

Дисертационният труд представя един много богат и автентичен професионален опит на докторант Галина Василева, каквито се ценят високо в днешните педагогически изследвания.

Заключение: Поради всички горни съображения и съответствие на процедурата на ЗРАСРБ, а на кандидата на националните наукометрични изисквания, **отдавам заслужената висока оценка** на яснотата и точната **логическа конструкция на труда и изследователската посока** – Екологична Култура / Екологично Образование / Малкият ученик / Учебният предмет Човекът и природата / Модел на обучение / Експериментиране (зададена в процеса на компетентно научно ръководство). **Предлагам** убедено присъждане на образователна и научна степен „доктор“ на Галина Петрова Василева по ПН 1.2. Педагогика (ТВД).

10 март 2025

София

Автор:

(проф.дпн Янка Мерджанова)